

** ЕС 27 – для Європейського Союзу загалом, ЕЗ 17 – для учасників Єврозони.

Висновки. Отже, неможливо констатувати саме причино-наслідковий зв'язок між вступом до ЄС чи Єврозони та падінням продуктивності праці і зростанням державного боргу. Однак, вже ж таки, наступні факти мають місце:

- загальний рівень продуктивності праці на одного працюючого після введення готівкового Євро впав майже у всіх країнах ЄС;
- лише в випадку Німеччини вищезгаданий показник продовжує залишатись на достатньо високому рівні (середнє значення після вступу до Єврозони – 5,8%);
- в деяких випадках після 2002 року рівень державного боргу почав зростати, однак абсолютно всі країни продемонстрували таке зростання після початку гострої фази світової економічної кризи (з 2007 року);
- за окремими винятками рівень державного боргу більшості країн складає принаймні верхній рівень для Єврозони (60%), а частіше – набагато вище.

Формування валютного союзу на території ЄС має достатньо давню історію, починаючи з створення єдиної європейської валютної системи у 1979 році. Однак достатньо очевидним є і той факт, що ця подія неоднозначна у економічному відношенні і найтяжчі час як у Євро, так і у країн, що входять до Єврозони попереду.

Список використаних джерел

1. European economic statistics // Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011.–2011 –211 pp.
2. Europe in figures – Eurostat yearbook 2011 // Luxembourg: Publications Office of the European Union – 2011 – 692 pp.
3. EU economic data pocketbook – 3–2010 // Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011.–2011,– 121 pp.
4. Government finance statistics – Summary tables 1/2001 – Data 1996–2010 // Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2011 – 37 pp.
5. Key figures on Europe // Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2010. – 245 pp.
6. Sustainable development in the European Union – 2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy // Luxembourg: Publications Office of the European Union.– 2011 – 377 pp.
7. Офіційний сайт агенції Євростат Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Annotation. The aspects of the individual growth of European economies and the problem of the formation of public debt in an economic union are analyzed.

Key words: economic integration, national debt, growth, GDP, economic union, monetary union.

УДК 338.242:658.567

Берлінг Р., Грибик І., Гавран В.

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Оцінка діяльності господарюючих суб'єктів є одним з найбільш дієвих мето-

дів управління, основним елементом обґрунтування управлінських рішень. В умовах становлення ринкових відносин метою такого обґрунтування, що включає різні напрями – правове, економічне, виробниче, фінансове, екологічне та ін., є забезпечення стійкого розвитку прибуткового, конкурентоздатного підприємства. Однак, на даному етапі не до кінця визначеною є екологічна складова цього процесу управління.

Ключові слова: екологічна інтеграція, екологічне підприємництво, економічний потенціал, екологічний потенціал.

Постановка проблеми. Євроінтеграційний процес України об'єктивно полягає у формуванні спільного з Європейським Співтовариством (ЄС) екологічного, економічного, соціального, політичного та правового простору, який нині утворюють значна кількість держав. Україна, будучи складовою цього геополітичного простору та водночас екосистемною складовою загальноєвропейських природних багатств, безумовно впливає на їх стан і якість. В свою чергу, зазнаючи зворотного впливу європейських екологічних чинників, Україна має належним чином сприймати тенденції екологічної політики ЄС, адаптуючи їх до національної екологічної політики, але у контексті формування екологічно безпечного європейського простору. Тому від існуючого рівня і якості напрацювання й впровадження політико-економічних та організаційних механізмів європейської екологічної інтеграції залежить і рівень розв'язання її власних екологічних проблем, які, по суті, є транснаціональними і глобальними [1].

Формування цілей статті. Цілі статті були визначені наступні :

- провести аналіз європейських підходів до розуміння суті і доцільності функціонування екологічного підприємництва;
- розібрати і визначити складові «екологічного потенціалу» підприємства;
- визначити місце «екологічного потенціалу» і запропонувати методіку щодо рівня оцінки його використання.

Аналіз публікацій і досліджень. Декларування і визнання факту вступу до ЄС як стратегічного пріоритету неминує ставити перед Україною ряд питань стосовно подальшої стратегії реформування національної економіки, адекватної принципам регулювання суспільної самоорганізації, що існує в європейській спільноті. Одним із провідних засобів здійснення такої стратегії має стати економічний механізм природокористування та природовідтворення.

Існуючий в Україні економічний механізм екологічного управління переважно оперує групою таких регуляторів екологічної поведінки товаровиробників, які змушують їх обмежувати свою природоруйнівну діяльність згідно з вимогами нормативних актів, постанов і законів. Водночас, реалії вітчизняного екологічного управління переконують, що економічні інструменти зазвичай виконують роль фіскальних платежів, а функціонування еколоґо-економічних регуляторів виступає засобом нагромадження фінансових ресурсів у окремих осіб. Цей висновок відображає ситуацію, що склалася на всіх рівнях господарювання. Крім того, досі чимало еколоґо-економічних інструментів існують лише на рівні законодавчих положень, не будучи реалізованими та впровадженими у практику господарювання.

Явна спрямованість вітчизняного економічного механізму екологічного регулювання на пріоритет методу примусу («батоґа») стосовно природокористувачів, які працюють у нинішніх складних економічних і соціальних умовах, аж ніяк не стимулює їх зацікавленість у дотриманні екологічних норм і зниженні техногенних

навантажень на природу. Цей механізм не спонукає їх до впровадження екологічно безпечних способів ведення господарства, сковує природозберігаючу діяльність, обмежує впровадження інноваційних екологоорієнтованих технологій, що призводить до закономірного погіршення якості довкілля. Тим самим виявляється неконструктивність економічного інструментарію існуючого механізму, який не здатний заохотити суб'єктів господарювання на досягнення екологічних цілей і створити сприятливі фінансові умови для впровадження природоохоронних заходів.

Основні недоліки вітчизняного економічного механізму екологічного управління полягають у тому, що він:

- не набув необхідного розвитку;
- не спроможний зацікавити суб'єктів господарювання у проведенні природоохоронних заходів;
- не кореспондує з іншими економічними показниками господарської діяльності;
- недостатньо оперативної й ефективно реагує на динаміку економічних і екологічних процесів у державі.

З описаного випливає, що такий механізм природокористування та природоохоронної діяльності не спроможний спонукати прогресивні екологорієнтовані структурні зрушення як у техніко-технологічній базі суспільного виробництва, так і у національному господарстві.

По суті, через відсутність нині моделі якісного, ефективного економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності завдаються збитки суспільному виробництву. Тому на даний час стоїть завдання щодо опрацювання та впровадження економічно обґрунтованої та екологічно доцільної вітчизняної системи регуляторів еколого-економічної поведінки суб'єктів господарювання, яка би була адекватна завданню гармонізації та інтеграції економічної, екологічної й соціальної стратегії реформування суспільства, міжнародній ідеї сталого, збалансованого з можливостями природи, розвитку спільноти на засадах екологічного підприємництва.

Екологічне підприємництво це багатогалузева сфера підприємницької діяльності яка може забезпечувати не тільки екологічний, але й значний економічний ефект у загальнодержавному масштабі. В Європейському Союзі створено потужний ринок екологічних робіт, товарів і послуг, який охоплює майже всі стратегічні напрями сталого розвитку:

- зміна нестійких моделей виробництва і споживання (ресурсозберігаючі технології і техніки, природоохоронне обладнання);
- сприяння більш екологічно чистому виробництву;
- сприяння ефективному і безпечному поводженню з відходами, зведення до мінімуму обсягів відходів;
- підвищення якості навколишнього природного середовища, відтворенню порушених екосистем, ландшафтів;
- сприяння розвитку системи екологічних оцінок, екологічного аудиту, інжинірингу, маркетингу;
- страхування екологічної відповідальності, екологічних ризиків.

Через екологічне підприємництво залучаються значні обсяги природоохоронних природовідтворювальних інвестицій [1].

Отже, з огляду на недовіру існуючих методів екологічного управління в

Україні. реалії та прогнозовані тенденції функціонування національного господарства в перехідний період, і маючи нагоду врахувати світовий досвід екологічного регулювання, необхідно в найкоротший термін запровадити таку систему економічних регуляторів природокористування, яка базуватиметься на комбінації інструментів, що, насамперед, економічно зацікавлять, й, врешті-решт, примусять господарюючі суб'єкти до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів.

Важливим критерієм оцінки екологізації підприємства, на нашу – думку, міг би стати показник, що описує суть даного процесу і володіє прихованими можливостями щодо економічного зростання, і який з певних причин не використовується на даний час – екологічний потенціал підприємства. Даний вид потенціалу є складовим елементом економічного потенціалу.

Екологічний потенціал досить рідко зустрічається в наукових працях, зокрема як складову економічного потенціалу він згадуються у працях вчених [2, с. 14; 3, с. 9, 4] де, на нашу думку, його роль є не до кінця визначена і оцінена.

Виклад основного матеріалу. Варто відмітити, що екологічний потенціал виявляє значний вплив на практично всі складові економічного потенціалу підприємства. Цей вплив проявляється шляхом його дії на процеси відновлення і функціонування всіх видів його складових, якими підприємство володіє. Так, забруднення навколишнього середовища впливає на виробничий потенціал підприємства внаслідок пришвидшеного зносу і передчасного виходу з ладу основних виробничих фондів. Вплив екологічного потенціалу на фінансовий потенціал, відбувається відволікання інвестиційних ресурсів в природоохоронну діяльність, а це виключає можливість їх прибуткового вкладення в інші інвестиційні проекти. Кадровий потенціал підприємства понижується внаслідок підвищення текучості кадрів, що не задоволені екологічним станом місця праці чи проживання, а також через зниження якісного стану індивідуального потенціалу робітників в результаті підвищення захворюваності, що викликані забрудненням навколишнього середовища на підприємстві.

У нормальних екологічних умовах зниження величини виробничого потенціалу підприємства відбувається природним чином в результаті нормативного вичерпання основних фондів, запасів сировини і матеріалів. В умовах забруднення довкілля зношення економічних ресурсів збільшуються, а виробничий потенціал знецінюється швидшими темпами. Його відтворення сповільнюється, і на початок чергового циклу використання потенціалу його величина не досягає первинного рівня. Як наслідок – робочий період економічних ресурсів скорочується і потрібна частіша їх заміна на нові. Це, у свою чергу, припускає прискорене накопичення засобів на реновацію зношених ресурсів і, отже, збільшення витрат виробництва. Підприємства з низьким екологічним рівнем характеризуються значним споживанням природних ресурсів, відходами утворюючими технологіями з високим рівнем забруднення довкілля. Вони вимагають значних капітальних вкладень природоохоронного призначення. Це знижує їх інвестиційну привабливість, а значить, і інвестиційний потенціал [5].

Розглядаючи питання екологічного потенціалу підприємства слід відзначити, що його елементами є ті витрати, що утворюються на підприємстві і стосуються його екологічної складової.

Для оцінки рівня використання екологічного потенціалу підприємства пропонується застосувати метод декомпозиції. Метод декомпозиції дозволяє визначити

залежність сукупного екологічного потенціалу підприємства від окремих його підсистем у вигляді функціонала $N=f(x_i)$, де x_i – характеризує i -ту підсистему екологічного потенціалу підприємства. Враховуючи односпрямований характер залежності між N та x , можна стверджувати, що цілеспрямований вплив на будь-яку i -ту підсистему сприяє зростанню екологічного потенціалу підприємства. Таке зростання можна виразити у вигляді функціоналу $N=f(lx_i)$, де lx_i – обсяг інвестицій в i -ту підсистему.

У даному випадку під інвестиціями слід розуміти не тільки прямі капіталовкладення, а й будь-які витрати, пов'язані з удосконаленням організації, управління, планування та контролю.

Для практичної реалізації методу декомпозиції при оцінці рівня використання екологічного потенціалу підприємства необхідно впорядкувати окремі його підсистеми та визначити взаємозв'язки між ними. При цьому взаємозв'язки повинні бути встановлені включно до найпростіших елементів окремих підсистем екологічного потенціалу підприємства. Така процедура може бути реалізована в чотири етапи. На першому етапі визначаються самостійні підсистеми екологічного потенціалу: ресурсна, забруднення навколишнього середовища, порушення ландшафтів, дія на біологічні та матеріальні об'єкти, вплив від дії надзвичайних ситуацій, тощо. На другому – проводиться деталізація складових першого рівня. Третій рівень декомпозиції відповідним чином являє собою структуру складових другого рівня. На цьому рівні потенціал деталізується за окремими видами ресурсів, що його формують. Четвертий рівень декомпозиції деталізує предмети діяльності в межах третього рівня. На рис. 1 зображений фрагмент декомпозиції екологічного потенціалу підприємства.

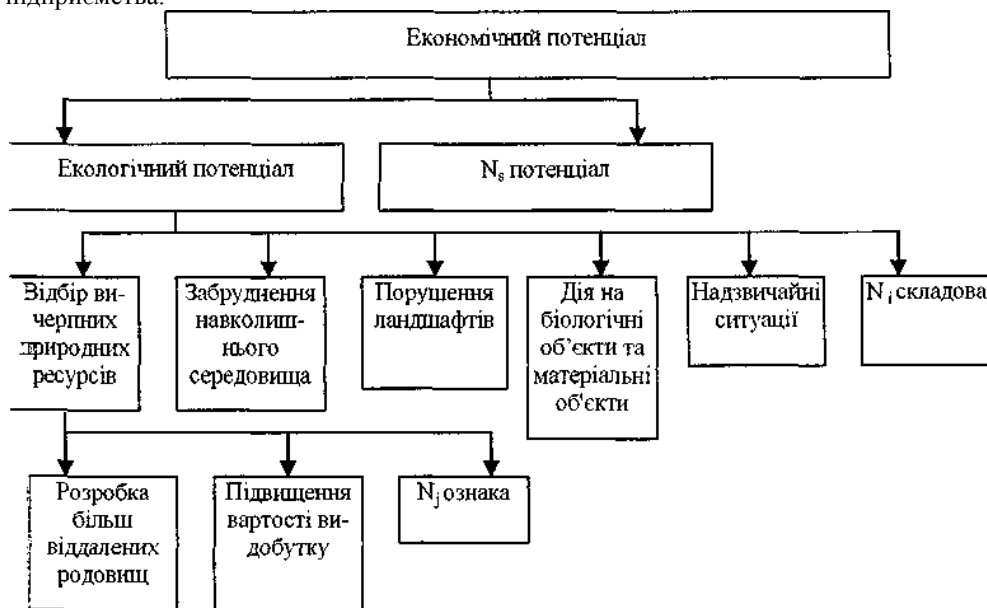

Рис. 1. Структура еколого-економічного потенціалу підприємства

Відповідно до методу декомпозиції екологічний потенціал підприємства в більш загальному вигляді рекомендується визначати за формулою:

$$N = \sum_{i=1}^R N_i * k_i \quad (I)$$

де N_s – кількісний або якісний показник використання i -го компонента екологічного потенціалу підприємства; k_i – коефіцієнт значущості i -го компонента екологічного потенціалу (визначається за допомогою експертів); R – кількість складових екологічного потенціалу підприємства.

За своєю суттю метод декомпозиції є комплексним. У ньому поєднується метод формальної оцінки показника використання i -го компонента економічного потенціалу підприємства (N_i) і експертної оцінки значущості i -го компонента економічного потенціалу (k_i). Причому k_i для різних рівнів розрахунку може мати різні значення.

В подальшому, при розробленні системи показників для регулювання використання екологічного потенціалу, доцільно перейти до індексних показників. Основна проблема при цьому полягатиме у визначенні питомої ваги індексів-чинників, тобто у визначенні коефіцієнтів значущості i -го компонента екологічного потенціалу підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Економічний потенціал підприємства є складною, ієрархічно структурованою, динамічною системою. Кожна із підсистем економічного потенціалу, зокрема і екологічна залежить від оптимального поєднання окремих видів економічних ресурсів, що залучаються у виробничий процес, рівня організації виробництва та праці, ефективності системи управління.

При оцінці екологічного потенціалу підприємства враховується загальна величина екологічних складових, якими розпоряджається підприємство, та економічні результати від їх раціонального використання.

Дослідження екологічного потенціалу підприємства дозволили виявити його інтегральні властивості. Аналізуючи окремі його структурні елементи вдається встановити оптимальні пропорції витрат підприємства на формування, підтримку та розвиток цих окремих структурних складових цього екологічного потенціалу. Пропорції витрат при цьому повинні встановлюватися на основі аналізу коефіцієнтів, що визначають можливість кожного структурного елемента екологічного потенціалу впливати на кінцеві показники діяльності підприємств. При цьому механізм їх взаємодії залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників (економічний клімат в державі, рівень нормативно-правового забезпечення, тощо).

Маючи проаналізовані і визначені складові екологічних витрат процес планування дасть можливість більш чіткіше визначити орієнтир майбутньої діяльності організації і її позицій на ринку. Внаслідок таких дій робота підприємства в даному напрямку буде визначена як стратегічно так і тактично, що надасть йому конкурентних переваг на ринку і більш стабільну роботу в майбутньому.

Список використаних джерел

1. <http://www.ecoleague.net/34903999-501.html>
2. Дорошенко Ю.А. Экономический потенциал территории. – СПб.:Химия, 1997,– 237 с.
3. Социально-экономический потенциал региона: проблемы оценки, использования и управления / Под ред. А.И. Татаркина. – Екатеринбург: Уральское отд. РАНД 997. – 379 с.
4. Балацкий О.Ф. Теория и практика оценки экономического ущерба в Украине // вісник

СумДУ, серія Економіка. Соціально–гуманітарні науки.–1994.–№1. – С 138–145.

5. Е.В. Лапин. Методы учета экологического фактора при оценке экономического потенциала предприятия. Вісник СумДУ Серія Економіка. – 2005 – № 2. – С. 123–130.

***Annotation.** An estimation of activity of managing subjects is one of the most effective methods of management, by the basic element of ground of administrative decisions. In the conditions of becoming of market relations by the aim of such ground that includes different directions, – legal, economic, productive, financial, ecological and other, there is providing of steady development profitable, competitive enterprise. However, on this stage not to the end certain is an ecological constituent of this process of management.*

***Key words:** ecological integration, ecological enterprise, economic potential, ecological potential.*

УДК 330.322.011

Буторіна В.Б., асистент Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ЭФЕКТИВНІСТЬ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ НАУКОЄМНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Стаття аналізує класифікацію інноваційної інфраструктури. Також визначаються функції інфраструктури ринку наукоємної продукції і методика її аналізу.

***Ключові слова:** інфраструктура, наукоємна продукція, інновації.*

Актуальність теми дослідження. Інноваційна інфраструктура є важливим фактором розвитку інноваційних процесів у наукоємних галузях промисловості, будучи інституційним полем, на якому створюється і впроваджується наукоємний продукт. Але актуальна сьогодні інноваційна модель розвитку економіки позбавлена адекватного інфраструктурного забезпечення. Обмеженою є кількість підприємств інфраструктури, організаційна структура, законодавча база. Чітко не розмежовані базові та інфраструктурні об'єкти інноваційної діяльності. На відміну від промисловості в інноваційній сфері це розмежування неявне.

Аналіз досліджень з даної теми. Українські економісти Лукін С.Ю. та Козаченко Л.П. вивчають структуру світового ринку наукоємної продукції, Паладій М.В. розглядає шлях розвитку інноваційної інфраструктури. Соколенко С.І. вказує на переваги кластерного розвитку ринку наукоємної продукції в Україні.

Мета дослідження. Розглянути склад інноваційної інфраструктури і показати порядок аналізу її розвитку.

Виклад основного матеріалу.

Базову субстанцію інноваційної діяльності у наукоємній сфері складає інтелектуальна творча праця інноваторів (їх колективів). Решта – інфраструктура, що створює умови для такої праці. Існують наукоємні підприємства, які працюють комплексно по створенню інноваційного продукту, а також такі, підключаються лише на певному етапі життєвого циклу інновації.

Елементи організаційно-господарської інфраструктурами сприяють розвитку та підвищенню ефективності інноваційної діяльності. Існують підприємства та організації, що виконують за замовленням наукоємних підприємств роботи проє-